

Tisdag 29 augusti kl 17.30

Det medeltida Sverige – källor till bebyggelsen i Uppland

Hanna Källström

Det medeltida Sverige (DMS) är en vetenskaplig bokserie som kartlägger den medeltida bebyggelsen i Sverige. Syftet är att tillgängliggöra källmaterialet och visa gårdar och byar som fanns och vilka ägarna var. Hela 26 böcker har givits ut sedan starten 1972. I föredraget kommer Hanna Källström att berätta om hur DMS arbetar och ge specifika exempel från Uppland – i synnerhet de områden hon själv har arbetat med, nämligen Lagunda och Åsunda häraders samt Enköpings stad.

Hanna Källström är teol. dr. och sedan 2012 verksam på Riksarkivet som redaktör för den vetenskapliga bokserien Det medeltida Sverige.

Hanna Källström

Tisdag 17 oktober kl 17.30

Uppländska dialekter – så lät de förr!

Lovisa Alvtörn

De gamla svenska dialekterna från ca 1850 till 1950 är i de flesta fall endast ett minne blott, men i Isofs dialektarkiv lever de kvar. Många tycker idag att uppländska är detsamma som rikssvenska – men stämmer verkligen detta historiskt sett? I den här föreläsningen berättar Lovisa Alvtörn om de traditionella uppländska dialekterna och spelar upp smakprov från de tre huvudsakliga dialektområdena Attundaland, Tiundaland och Fjädrundaland.

Lovisa Alvtörn är dialektpedagog på Isof

Dialektkarta över Uppland.
Illustration: Bengt Wadbring

Tisdag 19 september kl 17.30

Den svenska Snuslyckan – ortnamn och folktraskvallrar om vår relation till tobak

Josefin Devine

Hundratals ortnamn landet runt berättar om både odling och användning av tobak: var ligger till exempel Snusdöden, och vad syftar uttrycket Hagby snustrut egentligen på? Tobak av olika slag har ansetts vara bra mot många olika åkommor. Har du svårt att sova? Då rekommenderas en pipa tobak blandad med färsk, finklippt fårull. I föredraget presenteras vad Isofs arkivmaterial kan avslöja när det gäller svenskarnas historiska tobaksvanor.

Josefin Devine är namnforskare på Isof.

Piphylla med snusdosa, pipor och tobaksskåp, Tomelilla.

Foto: G. Hallberg

FÖRELÄSNINGAR

Uppsala Arkivcentrum 2023

von Kraemers allé 19, Uppsala

Föreläsningssalen, plan 3

Tisdagar kl. 17.30–18.30

Fri entré

FOLKRÖRELSEARKIVET
FÖR UPPSALA LÄN

Tisdag 28 februari kl 17.30

**Folkrörelsernas kvinnofanor
– kvinnoföreningars fanor, kvinnan
som motiv och kvinnliga fankonstnärer**
Margareta Ståhl

Folkrörelsernas fanor är samlingstecken för föreningarna men har också ett budskap utåt. Fanan ska ena gruppen men kan också vara en stridsfana i kampen för nykterhet, för en fri religion eller för ett rättvist och demokratiskt samhälle. Vilken roll spelade kvinnornas fanor? Skiljer de sig från männens? Hur skildras kvinnan som motiv? Fanns det kvinnliga fankonstnärer eller broderade kvinnorna själva sina fanor? Föredraget kretsar kring vad kvinnornas fanor kan berätta om kvinnans roll i våra folkrörelser.

Margareta Ståhl är fil. dr i visuell kommunikation, f.d. arkivarie vid Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek och har skrivit en rad böcker om arbetarrörelsens bildspråk.

Fana tillhörande Bodarnes Kooperativa Kvinnogille.

Tisdag 21 mars kl 17.30

**Judarnas historia i Sverige
– och källorna till den**
Carl Henrik Carlsson

Judar har sedan 1770-talet fått bo permanent i Sverige utan att behöva konvertera. För den som vill forska själv om någon aspekt av denna historia finns åtskilligt material bevarat ibland annat församlingssarkiv och olika statliga arkiv. Föredraget bygger dels på föreläsarens översiktsverk *Judarnas historia i Sverige* (Natur & Kultur 2021) som nominerades till såväl Augustpriset som Stora fackbokspriset, dels på hans arkivguide *Källor till judarnas historia i Sverige* (Riksarkivet 2022).

Carl Henrik Carlsson är fil. dr. i historia, forskare vid Hugo Valentin-centrum, Uppsala universitet, tidigare även anställd vid Svenskt biografiskt lexikon och Riksarkivet.

Carlssons
senaste bok

Tisdag 18 april kl 17.30

**Uppsalafysiologer som
kulturbärare**
Bertil Karlmark

Allt började 1863 med att Sveriges första professor i det nya ämnet fysiologi tillkom vid Uppsala universitet. Innehavaren Frithiof Holmgren var inte bara en mästare i att utföra experiment. Tillsammans med sin hustru Ann-Margret Holmgren, som blev rikskändis i samband med kvinnors rösträtt, gjorde han även ovärderliga kulturella insatser. Hans efterträdare, Hjalmar Öhrvall, var inte sämre och kunde dessutom konsten att reta gallfeber på hela medicinska fakulteten.

Bertil Karlmark är läkare och docent i fysiologi.

Bertil Karlmark

Föreläsningar på Arkivcentrum 2023

TISDAG 28 FEBRUARI

MARGARETA STÅHL: Folkrörelsernas kvinnofanor – kvinnoföreningars fanor, kvinnan som motiv och kvinnliga fankonstnärer

Arr: Folk Rörelsearkivet för Uppsala län

TISDAG 21 MARS

CARL HENRIK CARLSSON: Judarnas historia i Sverige – och källorna till den

Arr: Riksarkivet i Uppsala

TISDAG 18 APRIL

BERTIL KARLMARK: Uppsalafysiologer som kulturbärare

Arr: Medicinhistoriska museet

TISDAG 29 AUGUSTI

HANNA KÄLLSTRÖM: Det medeltida Sverige – källor till bebyggelsen i Uppland

Arr: Riksarkivet i Uppsala

TISDAG 19 SEPTEMBER

JOSEFIN DEVINE: Den svenska Snuslyckan – ortnamn och folktro skvallrar om vår relation till tobak

Arr: Isof

TISDAG 17 OKTOBER

LOVISA ALVTÖRN: Uppländska dialekter – så lät de förr!

Arr: Isof